

Handbols Latvijas Universitātē

Rokasbumbas jeb handbola (angļu: *handball*, no *hand* — 'roka' un *ball* — 'bumba') dzimtene ir Dānija. Par oficiālo handbola aizsācēju tiek uzskatīts dāņu pilsētas Odrupes fizikultūras skolotājs Holgers Nilsens 1898. gadā, kurš šo spēli pamatos bija domājis meitenēm, kā "futbolu ar rokām". Čehijā jau vismaz piecus gadus pirms Holgera Nilsena izgudrojuma bija sava spēle *hazena*. Handbolam līdzīga spēle apmēram tajā pašā laikā bija arī Vācijā. Taču tās savos pirmsākumos nebija komandu spēles ar vārtu gūšanu. Tieši Holgers Nilsens izgudroja 3x2 metrus lielos handbola vārtus, ielika tajos vārtsargu un uzrakstīja pirmos noteikumus, kaut gan tie vēl nebija paredzēti mūsdienu zināmajai spēlei 7:7. Tā jau bija komandas spēle pret otru komandu, vadot un metot bumbu ar roku, cenšoties gūt vārtus. Tieši Holgers Nilsens nosauca šo spēli par handbolu - *haandbold*.

Lēnām rokasbumba ieguva popularitāti visā Eiropā, vēlāk arī pasaulē. 1928.gadā nodibinājās Starptautiskā amatieru rokasbumbas federācija. 1938.gadā notika pirmās pasaules meistarsacīkstes vīriešiem, bet sievietēm tikai 1957.gadā. Tagad handbols vairs nav tikai "futbols meitenēm" - tā ir viena no populārākajām sporta spēlēm pasaulē. Latvijā pirmās vēsmas par jauno sporta veidu bija jaušamas jau 1924.gadā, kad notikušas pirmās sacensības. Ar laiku handbols attīstījās aizvien straujāk - notika Latvijas meistarsacīkstes, kausu izcīņas. Savukārt 1932.gadā notiek starptautiskas sacensības rokasbumbā 11:11 starp Tartu universitātes un LU studentiem. 1942.g. Latvijas meistarū nosaukumu pirmo reizi iegūst "Universitātes sporta" komanda.

*Handbola trenere Janīna
Graužine Foto Sporta
centrs*

Tālajā, 1958.gada rudenī, šis Latvijā vēl ne tik populārais, vīrišķīgais sporta veids ieguva lielu popularitāti Latvijas Valsts universitātē (LVU). Turklāt pirmās šīs sporta spēles varenību izbaudīja tieši LVU meitenes, kas rokasbumbas skolu izgāja pie sporta veida pamatlicējas LVU, sporta meistares Janīnas Graužines. Latvijā 1986. gadā rokasbumba tiek pārdēvēta par handbolu. 1958.gadā LVU Fiziskās audzināšanas un sporta katedrā sāka strādāt Kauņas "Žalgira" spēlētāja, sporta meistare, PSRS čempione Janīna Graužine. Klubs "Žalgiris" tajā laikā bija viens no spēcīgākajiem Padomju Savienībā handbolā. Trīs reizes šī komanda sastāvā ar Janīnu Graužini kļuva par Vissavienības meistarēm. Pabeigusi augstskolu, viņa apprecējās, pārcēlās uz Latviju un tieši ar viņas iniciatīvu aizsākās rokasbumbas attīstība LVU.

Pirmās rokasbumbas entuziastes bija Ģeogrāfijas fakultātes meitenes - Aija Ozoliņa, Daina Miķelsone, Alda Ģeņse un Irēna Zimina. Pirmie treniņi tika aizvadīti Mežaparka futbola stadionā, jo sākumā tika apgūts lielais 11:11 handbols. Vēlāk populārāks kļuva tieši mazais handbols 7:7, līdz ar to trenēšanās pārsvarā notika sporta zālē.

1960.gadā tika nodibināta Latvijas Rokasbumbas federācija, kuras sastāvā iekļāva arī J.Graužini.

1962.gadā LVU rokasbumbas sieviešu komanda pirmo reizi piedalījās ārpus Latvijas robežām, Čerkasos. 1963.gadā sākās nākošais lielākais posms LVU rokasbumbas komandas

vēsturē. Treņiņus uzsāka: Lauma Ventere, kas vadīja arī rokasbumbas sekciju, Regīna Zvirbule (Daņiļeviča), kas no iesācējas kļuva par tehniskāko spēlētāju republikā, Valda Lejniece, Dace Spuda, Gunta Šmite, Lidija Pavlovska un Aleksandrīna Grizāne.

Lai sekmētu rokasbumbas attīstību Latvijas Universitātē, ar Fiziskās audzināšanas katedras un Sporta kluba atbalstu rokasbumbas sekcija lika pamatus tradicionālajam Draudzības kausam. Šajās sacensībās ik gadus pulcējās Baltijas universitāšu sievietes un vīriešu komandas. Turnīra "Draudzība" organizēšanas iniciatore bija Fiziskās audzināšanas katedras docente Janīna Graužīne, kuru atbalstīja kolēģi no Lietuvas un Igaunijas. Sacensību vieta katru gadu tika mainīta, bet nemainīga palika turnīra dalībnieku draudzīgā attieksme vienam pret otru. Turnīrs regulāri notika līdz 1990.gadam. 1964.gada LPSR meistarsacīkstēs komanda ieguva 3.vietu.

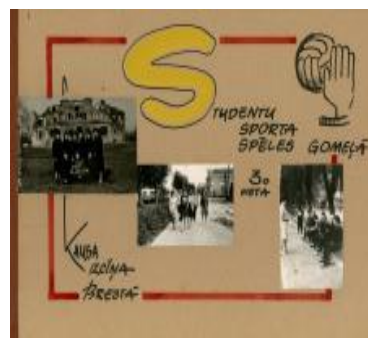
1964.gadā Latvijas Rokasbumbas federācija labāko spēlētāju sarakstā (21 spēlētāja) iekļāva 6 Latvijas Valsts universitātes (LVU) komandas pārstāves: A.Grīzāni, R. Daņiļeviču, A.Januļeviču, V.Lejneci, L.Venteri un J. Graužīni. LVU komandā vēl spēlēja R.Rožkalne, M.Garkalne, L. Pavlovska, M.Līdaka. Trenere J. Graužīne LVU komandā spēlēja 6 gadus.

Pēc vairāku gadu neatlaidīgiem treniņiem 1966.gadā LVU studentes pirmo reizi Latvijas meistarsacīkstēs izcīnīja zelta medaļas, finālā pārspējot daudzkārtējās republikas čempiones VEF komandu. Zelta medaļas saņēma V.Lejniece (komandas kapteine), R.Daņiļeviča, D.Spuda, L.Pavlovska, L.Ventere, A.Januļeviča, Z.Rimane, M.Klauža, M.Līdaka, A. Grīzāne (vārtsardze).

Nākošais veiksmīgais 1966. gada starts vissavienības studentu sporta spēles Gomeļā, kur tiek izcīnīta 3.vieta.

1966.gadā komanda piedalās Brestas cietokšņa aizstāvēšanas gadadienai veltītajā turnīrā. Uzvarot Kauņas Fiziskās kultūras un Brestas Pedagoģiskā institūta komandas, mājās atgriežas kā Brestas cietokšņa kausa ieguvējas.

Ieguldītais lielais darbs nesa arvien lielākus augļus. 1967.gadā viena no spēcīgākajām republikas komandām bija LVU sievietes komanda. Uzvarot LASK (Latvijas augstskolu sporta klubs) spartakiādē, Rīgas pilsētas čempionātā, republikas meistarsacīkstēs, studentes izcīnīja tiesības pārstāvēt republiku meistarsacīkstēs "A" klases otrajā grupā.

Kolāža no uzvarām Brestā un Gomeļā 1966.gadā (Baltkrievija) Foto Sporta centrs

Piedaloties sacensībās pirmajā kārtā Rostovā pie Donas, komanda ievietojās 5.vietā. Otrajā kārtā Kišiņevā LVU komanda spēcīgajā konkurencē izcīnīja 3.vietu, kas jāuzskata par pirmo nopietno panākumu Vissavienības arēnā.

1967.gada beigās izveidojās otrā sievietes komanda, kuru trenēja L.Ventere. Nākošajā gadā LVU rokasbumbas sekcijai bija jubilejas gads.

1970.gadā LVU studentes republikas meistarsacīkstēs finālā pārliecinoši uzvarēja LVFKI (Latvijas Valsts fiziskās kultūras institūts) komandu un izcīnīja 1.vietu. Zelta medaļas saņēma R.Daņiļeviča, R.Lāce, I.Stūre, L.Adijāne, D.Spuda, R.Sekace, Dz. Krūmiņa.

LPSR čempiones LVU rokasbumbas sieviešu komanda.1977.g. Foto Sporta centrs

1971.gadā pirmo reizi LVU studentes tika uzaicinātas uz Lietuvu, kur izcīnīja 2.vietu. Spēlētājam R.Daņiļevičai piešķīra speciālu balvu par turnīra skaistāko metienu pa vārtiem. Savukārt, 1974.gadā LVU studentes uzvarēja spēcīgo LVFKI komandu un kļuva par LASK spartakiādes uzvarētājām.

1977.gadā LVU komanda iegūst republikas čempiona titulu. Republikas čempionu titulam tika pievienots LPSR kauss un LASK spartakiādes čempionu nosaukums.

1977./78.m.g. sieviešu komandu sāk trenēt rokasbumbas vīriešu komandas bijušais spēlētājs un arī treneris Jānis Melbārdis.

1977.gadā tika izveidota sieviešu meistarokomanda “Vārpa”, kuras sastāvā iekļāva arī spēlētājas no LVU. 1978.gadā LVU meitenes atkārtoti izcīna LPSR čempionu kausu. 1986.g. komandai bija jauna trenere ilggadējā komandas spēlētāja Biruta Puriņa (bij. Sarkane). 1996./97.m.g. sezonā bija augstākais sasniegums pēdējos gados, kad nu jau Latvijas Universitātes handbola (tā tagad sauca rokasbumbu) komanda Latvijas čempionātā izcīnīja 3.vietu.

Par LVU rokasbumbas vīriešu komandas pirmsākumu jāuzskata 1962.gadu, kad komanda tika izveidota no basketbolistiem, pirmo reizi piedalījās LASK (Latvijas augstskolu sporta klubs) spartakiādē rokasbumbā 7:7.

Latvijas Universitātes vīriešu handbols atdzima tikai 1963./1964.gada sezonā, kad jau piecus gadus darbojās LU rokasbumbas sekcija, šajā sezonā vīriešu komandu sāka trenēt strauji progresējošās sieviešu vienības trenere Janīna Graužine.

1970.gadā tika sasniegti pirmie lielākie panākumi – komanda pirmo reizi iekļuva republikas meistarsacīkšu augstākajā līgā.

Starptautiskā turnīra uzvarētāja LVU rokasbumbas komanda, 1978.gads. Kišiņeva (Moldova). Foto Sporta centrs

*LU vīriešu komanda-handbola festivāla uzvarētāja, 1998 gads Dānijā
Foto Sporta centrs*

Laikā no 1983.gada līdz 1993.gadam vīriešu komanda 4 reizes bijusi LASK čempionu godā.

1994.gadā handbola festivālā Dānijā “Universitātes sporta” komanda izcīnīja 1.vietu.

1996.gadā Kopenhāgenā komanda piedalījās “Open student handball EU-Championship 96” un izcīnīja 3.vietu. Mainoties spēlētājiem, mainījās spēles kvalitāte, tāpēc no 1997.gada US komanda atkal spēlēja Latvijas meistarsacīkšu 1.līgā. Nāca jauni studenti, veidojās konkurētspējīgs kolektīvs, lai turpinātu LU handbola tradīcijas.

Veterānes arī pēc aktīvajām sporta gaitām neaizmirsā handbolu un 1998.gadā Biruta Puriņa ar kolēģiem nodibina handbola veterānu klubu “Vecmeistari”. 2003.gadā “Vecmeistari” Vīnē, Eiropas veterānu čempionātā izcīnīja sudraba medaļas. Savukārt 2005.gadā Latvijas veterānes arī kļuva par Eiropas vicečempionēm.

*Pirmā Eiropas veterānu čempionāta sudraba medaļu ieguvējas, handbola komanda “Vecmeistari”, Vīne 2003.gads.
Centrā trenere B.Puriņa*

LU komanda aktīvi piedalījās arī Universiādēs. 2011.gadā Latvijas XXI universiādē handbolā Latvijas Universitātes komanda izcīnīja 3.vietu.

2012.gada aprīlī Latvijas Universiādē handbolā Latvijas Universitātes komanda izcīnīja 4.vietu.

2012.gadā Latvijas handbola čempionātā Latvijas Universitātes pārstāvniecība atgriezās pēc sešu gadu pārtraukuma. Latvijas Universitātes handbolisti sāka spēlēt komandā ASK/LU. Handbola komanda ASK/LU startēja Latvijas Handbola virslīgā vīriešiem.

Gan ASK (Armijas Sporta klubs), gan Latvijas Universitāte klubu atbalstīja finansiāli, savukārt universitāte labākajiem tās studentiem — Kristapam Bārbalam un Ivaram Bāliņam — piedāvāja mācību maksas atvieglojumus.

Ingars Dude. Foto no handball.lv

Viens no pazīstamākajiem handbola spēlētājiem mūsdienās ir Ingars Dude, Latvijas izlases handbolists, līnijas spēlētājs, kurš kļuvis par pirmo mūsu handbolistu Francijā, pārstāvodot pēc spēka otrās līgas klubu *Istres*. Ingars Dude bija viens no Latvijas izlases līderiem gan aizsardzībā, gan uzbrukumā uzvarētājos 2015. gada pasaules čempionāta kvalifikācijas mačos pret Portugāli un Igauniju. 2016.gada 18.decembrī Handbola studentu čempionātā Latvijas Universitātes komanda izcīnīja 2.vietu.

Izmantotie informācijas avoti

1. **Čika**, Vilis. Latvijas sporta vēsture : 1918-1944 / Vilis Čika un Gunārs Gubiņš. [Vašingtona] : Amerikas latviešu apvienības fiziskās audzināšanas un sporta birojs, 1970. 381, [2] lpp.
2. **Handbols** ar emocijām/sporto.lv http://www.sporto.lv/raksts/handbols_ar_emocijam [skatīts 2018. gada 23. maijā]
3. **Latvietim** ļauj sist francūžus/ sporto.lv http://www.sporto.lv/raksts/latvietim_lauj_sist_francuzus [skatīts 2018. gada 23. maijā]
4. **Latvijas** Universitātes handbolisti ieņem 5.vietu Latvijas universiādē/ lu.lv <https://www.lu.lv/sports/zinas/t/27244/> [skatīts 2018. gada 23. maijā]
5. **LU** rokasbumbas sekcijai - 40 gadu jubileja/ Artūrs Andžs// Universitātes Avīze, 1998, 30.novembris. 4. lpp.
6. **Personības** Latvijas Universitātes sportā / J. Melbārža red. ; Latvijas Universitātes Sporta klubs "Universitātes sports". Rīga : Latvijas Universitāte, 2004. - 261 lpp. ISBN 9984725766.
7. **Rokasbumba** Latvijā: 1958-2008. Sastādītājs Jānis Ūzulis. Rīga: Valters un Rapa, 2008.-210 lpp. ISBN 9789984805368.
8. **Sporta** izglītība Latvijas Universitātē / Latvijas Universitāte. Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. Veselības un sporta izglītības centrs ; [autoru kolektīvs: R. Ansone ... [u.c.]]. - Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2009. - 263 lpp. ISBN 9789984450681.
9. **Sports** Latvijas Universitātē : vēsturiski informatīvs materiāls / Latvijas Universitāte. Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. Veselības un sporta izglītības katedra ; [aut.kol.: R. Ansone ... [u.c.]]. - Rīga : Latvijas Universitāte, 1999. - 330 lpp. ISBN 9984516083.
10. **Šovakar** facebook tiešraidē-raidiņš par handbola aktualitātēm./ handball.lv <http://www.handball.lv/lv/start/visp%C4%81r%C4%ABgi/sovakar-facebook-tiesraide-%E2%80%93-raidiņš-par-handbola-aktualitatem> [skatīts 2018. gada 23. maijā]
11. **Startē** virslīgas čempionāts/ handball.lv http://www.handball.lv/lv/start/lv_championship/zi%C5%86as_0/starte-virsligas-cempionats [skatīts 2018. gada 23. maijā]